Náučný chodník Šomoš

Kraje:	Nitriansky a Banskobystrický
Okresy:	Levice a Veľký Krtíš
Geomorfologická jednotka:	Krupinská planina
Geologická jednotka:	sopečné pohorie
Chránené územie:	žiadne
Prístup:	bus Šahy, Tešmák, Šomoš
Východisko:	Šahy-Tešmák, Návštevnícke a vzdelávacie centrum Rybárik riečny
Trasa:	Šahy-Tešmák, Návštevnícke a vzdelávacie centrum Rybárik riečny – vyhliadková veža Vrabčia hora – Drienok (324 m n. m.) – Návštevnícke a vzdelávacie centrum Rybárik riečny
Dĺžka, prevýšenie:	4,8 km, prevýšenie 200 m
Čas prechodu:	2 h
Počet zastávok:	7
Náročnosť:	nenáročná trasa (pozri poznámky a upozornenie)

Zameranie chodníka: prírodovedné, geovedné

Typ chodníka: samoobslužný, okružný, obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: nie je

Rok otvorenia: 2013

Aktuálny stav: Informačné panely sú v dobrom stave (2021).

Textový sprievodca: nie je; informačné panely > .PDF

Kontakt: Ochranárske a kultúrne združenie Poiplia – Ipeľská únia, Tešmak 351, 936 01 Šahy, tel. 036 / 7410 451

Poznámky: (1) Trasa po vyhliadkovú vežu Vrabčia hora vedie po lesnej ceste, v závere môže byť po daždi rozbahnená. (2) Vo vrcholovej časti Drienka a najmä v zostupovej časti vedie chodník hustým lesným porastom a môže byť zarastený. Je potrebné pozorne sledovať značenie!

Upozornenie: Vyhliadková veža Vrabčia hora je v roku 2021 staticky narušená. Vstup len na vlastné nebezpečenstvo!

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie. Odporúčame pridať návštevu prírodnej rezervácie Ryžovisko, prípadne aj ďalších lokalít blízkeho náučného chodníka Poiplie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Šahy. Mesto na juhu stredného Slovenska pri slovensko-maďarskej štátnej hranici na rieke Ipeľ na styku Podunajskej pahorkatiny, Juhoslovenskej kotliny a Krupinskej planiny. Prvýkrát sa spomína v roku 1237. Rozvíjalo sa ako osada pri premonštrátskom kláštore – v roku 1546 premenenom na protiturecku pevnosť –, neskôr ako zemepanské mestečko na významnej obchodnej ceste spájajúcej Ostrihom a Vác so stredoslovenskými banskými mestami. Mesto v roku 1552 obsadili Turci – stalo sa administratívnym centrom samostatného sandžaku – a ovládali ho do roku 1685. Od roku 1806 boli centrom Hontianskej župy (až do roku zrušenia žúp v roku 1922). V neskoroklasicistickej budove župného domu z rokov 1827 – 1841 sídli dnes mestský úrad. Mimoriadnou pamiatkou je na území Slovenska ojedinele zachovaný románsko-gotický ústupkový portál zdobený rastlinnými, figurálnymi a zvieracími motívmi na rímskokatolíckom kostole Nanebovzatia Panny Márie, jednoloďovej pôvodne románskej stavbe z obdobia okolo roku 1238, ktorý bol súčasťou komplexu premonštrátskeho kláštora. Kostol, značne poškodený počas tureckých nájazdov, bol okolo roku 1738 barokovo prestavaný. Z pôvodného kláštora sa dochovalo ešte jedno krídlo dvojpodlažnej gotickej obdĺžnikovej budovy zo 14. – 15. storočia, neskôr slúžiace ako sýpka. Rozvoj mesta sa zrýchlil po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1867: z konca 19. storočia pochádzajú honosné budovy sporiteľne, meštiackej školy, finančného domu, boli tu tri tlačiarne, mesto bolo napojené na železničnú sieť (1886), založili tu župné múzeum (1902). Žila tu početná židovská komunita, o ktorej svedčia o. i. dve synagógy (1852 a 1929) a dva cintoríny. Na juhovýchodnom okraji mesta je nad Ipľom na okrajovom svahu Krupinskej planiny na mieste pôvodnej kalvárie postavenej jezuitmi v 18. storočí secesná Hontianska kalvária z roku 1907. Mestská kultúrna inštitúcia Hontianske múzeum a galéria Ľudovíta Simonyiho prezentuje vo svojich dvoch budovách históriu a národopis hontianskeho regiónu (ul. J. Rotaridesa 13) a život a tvorbu akademického maliara Ľudovíta Simonyiho (Hlavné nám. 1). V bývalej neologickej synagóge Status quo ante vzniklo kultúrne centrum Menora Saag Centrum, kde popri príležitostných výstavách je expozícia portrétov maďarských osobností vytvorených súčasnými maliarmi. Mestskými časťami sú pôvodne samostatné obce Preseľany nad Ipľom, Homok a Tešmák. V Tešmáku je zachovaná pôvodná ľudová architektúra.

Drienok (324 m n. m.), lokálny názov **Šomoš.** Nevysoký masív východne od Šiah na juhozápadnom okraji Krupinskej planiny budovaný horizontálne ležiacimi vrstvami andezitových tufov, tufitov, zlepencov a brekcií. Jeho južne orientované svahy sú porastené prevažne dubovo-cerovým lesom. Vo vrcholovej časti sa nachádzajú teplomilné a suchomilné dubové lesy s enklávami skalných stepí a lesostepí s výskytom starých vzrastlých exemplárov drieňa obyčajného (*Cornus mas*) a vysadenými jaseňmi mannovými (*Fraxinus ornus*). Bezlesné časti vrcholu poskytujú výhľad do Ipeľskej kotliny s rozsiahlymi mokraďami a za riekou Ipeľ, ktorá tu tvorí štátnu hranicu, vidno pohoria v Maďarsku. Na severných svahoch sa rozšírili najmä dubovo-hrabové, prípadne bukové lesné spoločenstvá. V minulosti bolo v území rozšírené pasenie, čím sa vytvorili druhovo bohaté lúčne spoločenstvá. Po ukončení pastvy v druhej polovici 20. storočia väčšina lúk zarastá krovinami a pionierskym lesom, prípadne inváznym agátom bielym.

Prírodná rezervácia Ryžovisko. Chránené územie v najzápadnejšom cípe Juhoslovenskej kotliny vyhlásené na nive Ipľa medzi Šahami a Ipeľským Predmostím v roku 2000 na mieste bývalých ryžových polí, ktoré tu vznikli začiatkom 50. rokov 20. storočia za účelom pokusného pestovania ryže. Pre neúspech pokusu bola plocha opustená a premenila sa na pravidelne zaplavované nivné lúky, ktoré sa pravidelne kosia. Okrem lúk tu sú i fragmenty vŕbovo-topoľových lužných lesov s výskytom ohrozeného druhu bledule letnej (*Leucojum aestivum*) a viacerých chránených a ohrozených druhov rastlín a živočíchov. Rezervácia je súčasťou územia európskeho významu Alúvium Ipľa, chráneného vtáčieho územia Poiplie (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000) a medzinárodne významnej mokrade (ramsarskej lokality) Poiplie.

Prírodná rezervácia Cúdeninský močiar a **prírodná rezervácia Ipeľské hony** > pozri náučný chodník Poiplie

Krupinská planina. Geomorfologický celok, najjužnejšia súčasť vulkanickej oblasti Slovenské stredohorie, s veľmi svojráznym charakterom, vyčlenená zhruba medzi Šahami, Krupinou, Pliešovcami, Červeňanmi a Veľkým Krtíšom, s vrchovinovým až hornatinovým reliéfom. Ide o postupne deštruujúcu sa vulkanickú tabuľu vnútorne rozčlenenú zlomami na drobné hraste, ktorú budujú horizontálne vrstvy andezitových tufov, tufitov, pieskovcov, konglomerátov a brekcií, ktoré sa ukladali v neogéne v predpolí (dnes už erodovaného) stratovulkánu Javoria, a to najprv vo vodnom (morskom), neskôr v suchozemskom prostredí. Celkovo je jej povrch uklonený k juhu, najväčšiu výšku dosahuje na severe vulkanickými brekciami budovaný Kopaný závoz (775 m n. m.) severne od Senohradu. Južný strmý zlomový až 200 m vysoký okraj planiny nad Ipeľskou kotlinou je intenzívne rozrušovaný eróziou vodných tokov, medzi dolinami ktorých ostávajú vyvýšeniny charakteru tabuľových svedkov (pretiahnuté chrbty s plochým temenom). Potoky povrch tabule spätnou eróziou prerezávajú rôzne hlbokými (aj 200 m) údoliami, lokálne aj tiesňavovitými alebo kaňonovitými, a členia ju na čiastkové planiny. Na miestach s priepustnými vulkanickými či sedimentárnymi horninami sa strmé svahy týchto dolín stýkajú so širokými náhornými plošinami ostrými hranami. Inde, napr. na miestach s pokrývkou spraše, je územie postihnuté intenzívnou výmoľovou eróziou. Planina patrí povodiu Ipľa, má lúčovitú riečnu sieť s odtokom (napr. Krupinice, Litavy, Vrbovka, Plachtinského potoka či Krtíša) do Podunajskej pahorkatiny a Ipeľskej kotliny.

Názvy informačných panelov

1. Na okraji lesa / Erdőszélén
2. Cerovo-dubový les / Cseres-tölgyesben
3. Život na Šomoši / Élet a Somoson
4. Hrabovo-dubový les / Gyertyános-tölgyes erdő
5. Vrch Šomoš / Somos-tető

6. Geologická minulosť Zeme / Földtörténeti múlt
7. Veronikina lúka / Veronika-rét

Informačné panely v teréne nie sú označené názvom náučného chodníka ani nie sú číslované. Texty na nich sú v slovenčine a maďarčine.

Okrúhly vrch
323,8
S27
MAPY.CZ

MAPY.CZ